

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

**Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,**

доктор фізико-математичних наук

Григорій ТОРБІН

Вересня 2025 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту зі спеціальності

для абітурієнтів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

для здобуття наукового ступеня «Доктора філософії»

галузі знань А Освіта

спеціальності А6 Спеціальна освіта

Київ - 2025

Програма вступного іспиту в аспірантуру для абітурієнтів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобуття наукового ступеня «Доктора філософії» зі спеціальності А6 Спеціальна освіта. К. : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

Укладачі:

Ірина МАРКУСЬ, кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Світлана КОНОПЛЯСТА, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри логопедії та логопсихології факультету спеціальної та інклюзивної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Ірина САСІНА, кандидат психологічних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету спеціальної та інклюзивної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Рекомендовано Вченою радою факультету спеціальної та інклюзивної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова (протокол № 8 від 24.03.2025 року).

Декан факультету

Ірина МАРКУСЬ

Гарант освітньо-наукової програми

Світлана КОНОПЛЯСТА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Одним із ключових етапів вступних випробувань до аспірантури Українського державного університету імені Михайла Драгоманова є іспит зі спеціальності.

Програма вступного іспиту розроблена для кандидатів, які планують здобути ступінь доктора філософії зі спеціальності А6 Спеціальна освіта за освітньо-науковою програмою «Спеціальна освіта»

Мета вступного іспиту. Вступний іспит спрямований на оцінку рівня готовності вступників до здобуття освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні. Програма іспиту спирається на освітній стандарт другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності А6 Спеціальна освіта.

Вимоги до вступників. Майбутні аспіранти повинні володіти комплексом компетентностей із спеціальної педагогіки та психології, зокрема:

- знання сутності та методів навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- розуміння специфіки навчання дітей з особливими освітніми потребами у різних типах освітніх закладів;
- оволодіння знаннями про психофізичний розвиток дітей із різними категоріями особливими освітніми потребами;
- орієнтування у перспективних наукових дослідженнях у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Майбутній здобувач ступеня доктора філософії має:

- оволодіти концептуальними і методологічними знаннями у сфері спеціальної та інклюзивної освіти;
- аналізувати еволюційні процеси в освіті осіб з особливими освітніми потребами та обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання проблем;
- проводити дослідження і розробляти нові методики викладання та супроводу;
- виконувати критичний аналіз і синтез нових ідей у сфері спеціальної та інклюзивної освіти;
- реалізовувати освітні проекти, спрямовані на удосконалення навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- продемонструвати комунікативні вміння, що дозволяють ефективно взаємодіяти з науковою спільнотою та громадськістю;
- виявляти високий рівень соціальної відповідальності за прийняті стратегічні рішення та ін.

Структура вступного іспиту. Вступне випробування передбачає визначення базових знань за магістерськими програмами зі спеціальності А6 Спеціальна освіта та сприяє якісному відбору претендентів на навчання.

Іспит проходить в усній формі, а вступники викладають членам предметної комісії відповіді на питання екзаменаційного білета. Оцінюються: фундаментальні професійно-орієнтовні знання; творче мислення; вміння аргументувати свої позиції.

Очікувані знання та вміння вступників.

Вступники мають знати:

- ключові поняття і терміни спеціальної педагогіки;
- історію та особливості становлення і розвитку спеціальної освіти;
- концептуальні засади навчання, виховання і розвитку осіб з особливими освітніми потребами;
- технології і методи спеціальної освіти.

Вступники повинні вміти:

- здійснювати аналіз проблем спеціальної та інклюзивної освіти;
- презентувати та аргументувати власну позицію щодо вирішення проблем навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- розробляти та впроваджувати інноваційні методики корекційно-розвивальної роботи;
- взаємодіяти з батьками, колегами та іншими фахівцями у процесі супроводу дітей з особливими освітніми потребами;
- визначати ключові проблеми у сфері навчання дітей з особливими потребами.

Структура екзаменаційного білету:

- Спеціальна педагогіка
- Спеціальна психологія
- Технології інклюзивної освіти

Програма вступного іспиту містить:

1. Критерії оцінювання, що визначають рівень знань та компетентностей вступника.
2. Перелік тем та питань, що відображають основні концепції спеціальної психології, спеціальної та інклюзивної освіти.
3. Список рекомендованої літератури для ґрунтовної підготовки до іспиту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКА
Критерії оцінювання відповіді вступника на питання білета

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей вступника
0-99 бали	Низький	Вступник дав невичерпну відповідь на запитання білету, допустив значимі помилки при аргументуванні та використанні понятійно-термінологічного апарату спеціальної педагогіки; виявив недостатню обізнаність із літературними джерелами з проблем спеціальної освіти; зміст відповіді демонструє незнання вступником необхідного матеріалу для подальшого проведення наукового дослідження в спеціальній освіті.
100-139 балів	Задовільний	Вступник дав правильну відповідь на запитання, однак допустив помилки у використанні понятійно-термінологічного апарату зі спеціальної педагогіки, продемонстрував поверхову обізнаність з літературними джерелами щодо окремих проблем навчання і виховання дітей з особливими потребами, допустив помилки під час наведення аргументації чи посилання на літературу, що впливає на логіку та висновки під час відповіді.
140-169 балів	Достатній	Вступник дав правильну відповідь на запитання, однак допустив помилки у використанні понятійно-термінологічного апарату зі спеціальної педагогіки, продемонстрував поверхову обізнаність з літературними джерелами щодо окремих проблем навчання і виховання дітей з особливими потребами, допустив помилки під час наведення аргументації чи посилання на літературу, що впливає на логіку та висновки під час відповіді.
170-200 балів	Високий	Вступник дав повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питань білету; продемонстрував

		вільне володіння понятійно-термінологічним апаратом зі спеціальної педагогіки, виявив широку обізнаність із літературними джерелами з проблем спеціальної освіти, показав уміння аргументувати власну позицію щодо шляхів вирішення проблем спеціальної освіти
--	--	--

Якщо вступник на іспиті набрав 0-99 балів, то його не допускають до участі у конкурсному відборі до аспірантури.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Теоретичний зміст спеціальної педагогіки

Особливості становлення спеціальної педагогіки в системі наукового знання. Значення спеціальної педагогіки як науки. Мета, предмет та завдання спеціальної педагогіки. Основні напрями та принципи спеціальної педагогіки. Функції спеціальної педагогіки. Структура спеціальної педагогіки. Теоретичні та емпіричні методи дослідження у спеціальній педагогіці.

Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт спеціальної освіти

Сутність поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Категорії дітей з особливими освітніми потребами. Класифікація порушень психофізичного розвитку. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку. Особливості процесу порушеного розвитку.

Міжнародне та національне законодавство у сфері надання освітньо-реабілітаційних послуг дітям з особливими освітніми потребами

Міжнародна політика і законодавча база освітньої інтеграції. Основні міжнародні документи у галузі прав людини, міжнародне законодавство у сфері освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Закони України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про охорону дитинства», «Про соціальні послуги», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», закон України «Про освіту», Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр.

Загальна характеристика сучасної системи надання корекційних послуг

Характеристика державних освітніх структур і закладів, які забезпечують

освіту дітей з особливими освітніми потребами в Україні. Роль громадських організацій та центрів комплексної реабілітації у наданні освітньо-реабілітаційних послуг дітям з особливими освітніми потребами. Основи корекційної андрагогіки.

Комплектування спеціальних та інклюзивних закладів

Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Порядок проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи. Роль батьків, педагогів у розв'язанні проблеми психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини. Організація, функції та зміст роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти та загальної середньої освіти.

Цілісний підхід до навчання, виховання та корекції дітей з особливими освітніми потребами

Єдність законів розвитку дитини з порушенням та типовим розвитком. Роль діяльності та спілкування у розвитку особистості дитини. Взаємозв'язок навчання та розвитку. Закономірності психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Єдність навчання, виховання, розвитку, корекції як основна закономірність педагогічного процесу для дітей з особливими освітніми потребами.

Корекція розвитку дитини з особливими освітніми потребами як основне специфічне завдання освітньо-корекційного процесу. Сутність корекційно-виховної роботи. Опора на позитивні можливості учнів в освітньому процесі. Основні напрямки корекційної роботи у спеціальній школі. Засоби корекції, умови корекційної роботи.

Значення раннього виявлення порушень та/або затримки психофізичного розвитку та ранньої спеціальної педагогічної роботи з дітьми для підвищення ефективності корекційно-виховної роботи.

Основний зміст спеціальної дидактики

Теоретико-методологічні основи спеціальної освіти: психологічні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами; система принципів спеціальної педагогіки (індивідуалізації, доступності, корекційної спрямованості тощо); сучасні педагогічні технології в спеціальній освіті; оптимальні форми організації навчальної діяльності.

Зміст спеціальної освіти: дидактичні вимоги до змісту навчання дітей з особливими освітніми потребами; корекційна спрямованість освітнього процесу; врахування міжпредметні зв'язків; диференційований підхід в освітньому процесі; врахування принципів науковості та доступності.

Нормативно-правове забезпечення: аналіз ключових документів, що регулюють зміст спеціальної освіти; принципи побудови навчальних планів і програм; вимоги до розробки індивідуальних освітніх маршрутів.

Професійна компетентність педагога: специфіка педагогічної діяльності в умовах спеціальної та інклюзивної освіти; ключові професійні компетенції вчителя-дефектолога; особливості взаємодії з дітьми з різними типами порушень розвитку.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Порушення інтелектуального розвитку як соціально-педагогічна проблема. Стереотипи ставлення до дитини з інтелектуальними порушеннями з боку тих, хто її оточує. Ознаки, види і ступені інтелектуальних порушень. Диференціація інтелектуальних порушень та подібних станів. Завдання та психологічні особливості корекційної роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку. Особливості змісту освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Професійно-трудове навчання як складова корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми та підлітками, які мають порушення інтелектуального розвитку. Корекційно-виховна функція трудової діяльності. Працевлаштування та соціальна адаптація осіб з інтелектуальними порушеннями. Поняття «порушення психічного розвитку».

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Анатомо-фізіологічні механізми мовлення й основні закономірності її розвитку у дітей. Причини та основні види мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення. Особливості освітнього процесу в школах для дітей з порушеннями мовлення; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль слуху в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями слуху. Особливості різних видів діяльності дітей з порушеннями слуху. Комунікативно-мовленнєва діяльність та її значення для особистісного розвитку дитини з порушенням слухової функції. Особливості спілкування жестовою мовою. Жестова мова як один з засобів когнітивної діяльності та соціалізації дитини з порушенням слуху. Психолого-педагогічне обґрунтування змісту навчальної програми для глухих дітей і для дітей зі зниженим слухом. Особливості навчального процесу в школах для дітей з порушеннями слуху; можливості

врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями слуху. Етика поводження осіб, якічують, з тими, хто має глибокі порушення слуху.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Роль зору в розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів та особистісних якостей дітей з порушеннями зору. Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для дітей з порушеннями зору. Особливості освітньо-корекційного процесу в школах для дітей з порушеннями зору; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання. Офтальмогігієнічні умови організації освітнього процесу. Сучасні технічні засоби навчання і соціалізації сліпих. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями зору. Етика міжособистісних стосунків зрячих з особами, які мають порушення зору.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектру та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Основні ознаки розладів аутистичного спектру. Класифікація розладів аутистичного спектру за ступенем тяжкості. Корекційно-виховна робота з дітьми з розладами аутистичного спектру: встановлення емоційного контакту, розвиток активного й усвідомленого ставлення до світу, просторово-часова організація середовища, вироблення стереотипів поведінки. Психокорекційні технології для дітей з аутизмом: поведінкова терапія, ТЕАССН-програма, холдінг-терапія, групова терапія, метод вибору, комунікативна терапія.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та особливості корекційно-реабілітаційної роботи з ними

Характеристика порушень опорно-рухового апарату. Загальні ознаки проявів порушення опорно-рухового апарату. Церебральний параліч як основна причина рухових порушень в дитячому віці. Співвідношення рухового і психічного розвитку дитини. Особливості, властивості та корекція психічних процесів дітей з різними формами ДЦП. Особливості та корекція мотиваційної, емоційно-вольової і саморегуляторної сфер особистості дитини. Формування характеру дитини з порушеною руховою функцією. Сучасні технічні, ортопедичні та допоміжні засоби розвитку, навчання і соціалізації дітей з церебральними паралічами. Етика поводження здорових людей з особами, які мають середні та тяжкі рухові порушення. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Просвітницько-педагогічна робота з батьками дітей з особливими освітніми потребами

Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з інвалідністю. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків. Просвітницько-педагогічна робота серед батьків. Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Теоретико-методологічні основи спеціальної психології

Спеціальна психологія як наукова дисципліна: предмет, об'єкт та завдання сучасної спеціальної психології; основні галузі та напрями досліджень; міждисциплінарні зв'язки з педагогікою, медициною, соціологією. Етіологія та патогенез порушень розвитку: класифікація причин психофізичних порушень; закономірності та особливості порушеного розвитку; компенсаторні механізми при різних типах дизонтогенезу.

Диференційна психолого-педагогічна характеристика дітей з особливими освітніми потребами

Діти з інтелектуальними порушеннями: диференційна характеристика легкого та помірного ступеня, тяжкого та глибокого ступеня; особливості мислення, мовлення, навчальної діяльності. Діти з сенсорними порушеннями: психологічні особливості дітей з порушеннями зору та слуху; формування компенсаторних механізмів розвитку. Діти з мовленнєвими порушеннями: фонетико-фонематичні та системні порушення; психологічні наслідки порушень мовлення. Діти з порушеннями психічного розвитку: клініко-психологічні особливості різних типів порушень психічного розвитку; специфіка пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери; розлади аутистичного спектру; СДУГ.

Система комплексного супроводу дітей з особливими освітніми потребами

Соціальна ситуація розвитку: вплив сімейного виховання на формування особистості; вплив умов середовища на розвиток дитини; стратегії психолого-педагогічної підтримки батьків. Професійна діяльність спеціального психолога: роль психолога в інклюзивному освітньому середовищі; соціально-педагогічні умови успішної інтеграції; формування толерантного соціуму.

ТЕХНОЛОГІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Теоретико-методологічні засади інклюзивної освіти

Інклюзивна освіта як соціальна модель: історичний розвиток інклюзивної освіти у світі та Україні; ключові поняття: інклюзія, інтеграція, спеціальна освіта; соціокультурні аспекти інклюзивного навчання.

Організація інклюзивної освіти в Україні: нормативно-правова база інклюзивної освіти; мета, завдання та принципи інклюзивного навчання; переваги та виклики впровадження інклюзії; умови ефективності інклюзивних закладів.

Рівні менеджменту інклюзивної освіти: державне, регіональне та локальне управління; аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами; ресурсні можливості спеціальної та інклюзивної освіти.

Міжвідомча взаємодія: співпраця освітніх, медичних та соціальних установ; координація діяльності в інтересах дітей з особливими освітніми потребами.

Організація освітнього процесу у закладах з інклюзивним навчанням

Корекційно-освітній процес в інклюзивних умовах: адаптація, модифікація та диференціація навчання; індивідуальні програми розвитку (ІПР) та навчальні плани (ІНП); роль асистента вчителя/вихователя та асистента дитини. Комплексний психолого-педагогічний супровід у закладі освіти: функції та склад команди супроводу; корекційно-розвиткові заняття; взаємодія з батьками. Архітектурна та інформаційна доступність освітнього середовища: універсальний дизайн у закладах освіти; роль розумних пристосувань в освітньому середовищі.

Технології інклюзивної освіти, критерії та форми оцінювання

Реалізація корекційно-розвиткового компоненту: інтеграція корекційних цілей у навчально-виховний процес; спеціальні методики та засоби корекції. Оцінювання досягнень учнів з особливими освітніми потребами: критерії та методи оцінювання; формувальне оцінювання та використання портфоліо в освітньо-корекційному процесі.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Кожен екзаменаційний білет містить по три запитання з актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

Орієнтовні питання для підготовки до випробування:

1. Анатомо-фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності.
2. Визначення та характеристика загального недорозвинення мовлення у дітей.
3. Відмінності інклюзивного та спеціального навчання дітей з особливими освітніми потребами.
4. Внесок українських вчених в теорію і практику спеціальної освіти.
5. Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами.
6. Історія становлення системи освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні.
7. Комплексна оцінка розвитку дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивно-ресурсному центрі.
8. Моделі сучасних закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами в Україні.
9. Нормативно-правове забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні.
10. Обладнання кабінету адаптивно-відновлюваного фізичного виховання у навчально-реабілітаційному центрі.
11. Основні категорії спеціальної педагогіки: діти з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, спеціальне навчання, корекційно-розвиткова робота.
12. Основні напрями корекційно-розвивальної роботи з дітьми шкільного віку із церебральним паралічем.
13. Особливості використання відеоносіїв, комп'ютерів та телевізорів в організації навчального процесу з дітьми з особливими освітніми потребами.
14. Особливості організації та реалізації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.
15. Особливості системи освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні.
16. Особливості та закономірності психічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами (за нозологіями).
17. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.
18. Підходи до навчання дітей з особливими освітніми потребами.

19. Поняття про компенсацію та корекцію психічного розвитку дітей з порушеннями зору.
20. Поняття про принципи навчання.
21. Порушення сенсорних функцій у дітей з церебральним паралічем та їх вплив на розвиток пізнавальних процесів.
22. Принципи навчання дітей з особливими освітніми потребами.
23. Проблема допомоги дітям з особливими освітніми потребами в історії спеціальної педагогіки.
24. Роль Л. С. Виготського у становленні вітчизняної спеціальної психології.
25. Спеціальна педагогіка як наука. Предмет, об'єкт, мета та завдання спеціальної педагогіки.
26. Спеціальне навчання дітей з особливими освітніми потребами.
27. Теорії інтелектуального розвитку дітей з порушеннями слуху.
28. Теоретико-методологічні основи психолого-педагогічної діагностики порушень розвитку у дітей.
29. Формування когнітивних процесів при слуховій сенсорній депривації.
30. Формування навичок аналізу та синтезу звукового складу слова в процесі логопедичної роботи по подоланню помилок на пропуски та перестановки літер.

СТРУКТУРА БІЛЕТА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Спеціальність А6 Спеціальна освіта
Екзамен зі спеціальності «Теорія і методика спеціальної освіти»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1

1. Професійно-трудове навчання як складова корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми та підлітками, які мають порушення інтелектуального розвитку.
2. Компенсаторні механізми при порушенні зорової функції.
3. Відмінності інклюзивного та спеціального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету спеціальної та інклюзивної освіти
(протокол № 9 від 26 травня 2025 р.)

Проректор з наукової роботи

Григорій ТОРБІН

Гарант освітньо-наукової програми

Світлана КОНОПЛЯСТА

Завідувач відділу аспірантури і докторантури

Ксенія БОДНАР

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні питання сурдопедагогіки : зб. наукових праць / за ред. Л.І. Фомічової. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 93 с.
2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ ; Чернівці : «Букрек», 2018. 296 с.
3. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, 2021. 350 с.
URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf
4. Бондар В. І., Золотоверх В. В. Історія олігофренопедагогіки: підручник. Київ : Знання, 2007. 375 с.
5. Вержиховська О. М. Формування моральних якостей у розумово відсталих молодших школярів у позакласній виховній роботі: монографія. / О.М. Вержиховська. Кам'янець-Подільський: видавець Зволейко Д. Г. 2009. 228 с.
6. Віктор Миколайович Синьов : біобібліографічний покажчик / за наук. ред. Є. П. Синьова, І. О. Сасіна, І. С. Маркусь ; упорядник бібліогр. списку Н. І. Тарасова ; бібліографічне редагування С. О. Задорожна ; Мін-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. 130 с. Серія «Вчені УДУ імені Михайла Драгоманова». <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/48122>
7. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
8. Галецька І. І. Основи нейропсихології: навч. посіб. Львів, 2003.
9. Гребенюк Т. М. Серпутько Г. П. Сенсорне виховання дітей з порушеннями зору: навчально-методичний посібник. Київ, 2019. 207 с.
10. Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Тімакова Ю.В. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору: Навчальний посібник. - К., 2005.
11. Гребенюк Т. М., Сасіна І. О., Чопик Л. І., Лукасевич І. І. Фахові компетентності інструктора з просторового орієнтування та мобільності : навч.-метод. посібник. Київ, 2023. 32 с.
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/48315>
12. Дидактичні основи навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку : методичний посібник / укл. Л. О. Прядко, О. О.Фурман. Суми : РВВ СОШПО. 2015. 114 с.
13. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посіб. / А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О.В. Чеботарьова. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.

14. Дичко В. В. Методика формування точності, контролю і самоконтролю у сліпих школярів у процесі корекційного фізичного виховання. Одеса, 2005. – 83 с.
15. Ермаков В.П., Якунин Г.А. Основы тифлопедагогтики: развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения. М., 2000. 240 с.
16. Ілляшенко Т. Д., Обухівська А. Г., Романенко О. В., Скрипка Н. С. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі: навчально-методичний посібник. Київ : Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи АПН України, 2003. 155 с.
17. Ілляшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися : методичний посібник. К. : Початкова школа, 2003. 128 с.
18. Інтегративна освіта: теорія і практика : навч.-метод. посібн. / за заг. ред. С. П. Миронової. Кам'янець-Подільськ : Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
19. Інтегративна школа. Порадник для керівників закладів загальної середньої освіти / упорядники: О. Іванова, В. Маланчій, Я. Опаленик. 2024. URL: <https://shevruo.gov.ua/index.php?w=section&cat=13&id=10307>
20. Інтегративне навчання дітей з порушеннями зору: монографія / за ред.. Синьової Є.П. та Рикова С.О. Київ: Кафедра, 2017. 320 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35172>
21. Інтегративне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; за заг. ред. С.П.Миронової]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
22. Інтегративний садочок. Порадник у запитаннях та відповідях для керівників закладів дошкільної освіти / упорядники: О. Іванова, О. Корнєєва, О. Стягунова, Є Борисенко. 2024. <https://shevruo.gov.ua/docs/section/Zdo2024.pdf>
23. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 136 с.
24. Кобильченко В. В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями зору: монографія. Полтава : Техсервіс, 2015.
25. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: Академія, 2020. 224 с
26. Колишкін О.В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми : Університетська книга, 2018. 391 с.
27. Колупаєва А. А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інтегративному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
28. Конопляста С. Ю., Кисличенко В. А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення : монографія. Миколаїв : Іліон, 2016.
29. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: Підручник для вищої школи. За ред. проф. М. К.Шеремет. К., 2013. 294 с.

30. Корекція психосоціального розвитку дітей із церебральним паралічем у реабілітаційному центрі : навч.-метод. посіб. / Т.Д. Ілляшенко, А.Г. Обухівська, О.В. Романенко, Н.С. Скрипка. К. : Духовна вісь, 2003. 155 с.
31. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К. : Рад. шк., 1989. 608 с.
32. Крет Я. В. Рання діагностика та корекція психомоторики дітей з аутизмом: Монографія. Запоріжжя : З Н У, 2007. 608 с.
33. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник/ авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко, Н.А. Ярмола та ін.; за ред.: О.В. Чеботарьової. Київ: ІСП НАПН України, 2019. 120 с.
34. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку / навчально-методичний посібник / авт.: Чеботарьова О.В., Трикоз С.В., Блеч Г.О., Гладченко І.В., Бобренко І.В., Королько Н.І., Дмитрієва І.В., Остапенко Л.І., Тарновська Л.І., Гломозда І.В., Чухліб О.А., Стрілець Л.В. Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с.
35. Крутій К.Л. Методика проведення індивідуальних занять із мовленнєво-пасивними дітьми дошкільного віку. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС Лтд», 2003. 320 с.
36. Куненко Л. О. Інтеграційна спрямованість початкової музичної освіти дітей з порушеннями зору: теорія та методика : монографія. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 593 с.
37. Лавріненко Л. І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): Навчально-методичний посібник. Чернівці, 2017. 168 с. URL: [Лавріненко Школа для кожного](#)
38. Лисенкова І. П. Теоретико-методологічні засади розвитку емоційної сфери дітей з когнітивними порушеннями: монографія. Миколаїв : Іліон, 2018.
39. Логопедія: Підручник для вищої школи / За ред. проф. М. К. Шеремет. К.: «Слово», 2017.
40. Макачук Н. О. Особистісна саморегуляція підлітків з порушенням розумового розвитку: монографія. Київ: Фенікс, 2014.
41. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія. Київ: ДІА, 2016. 304 с.
42. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота в системі освіти дітей з вадами розумового розвитку : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. 164 с.
43. Методика навчання учнів 1-4 класів спеціальної школи: навч. посіб. / за ред. О. В.Гаврилова. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2011. 312 с.
44. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.

45. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
46. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
47. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
48. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва; [за заг. ред. С.П. Миронової]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
49. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 164 с.
50. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. 304 с.
51. Миронова С.П., Чопік О.В. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. 2-ге видання, перероблене та доповнене. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 332 с.
52. Нечипоренко В. В. Системний розвиток навчально-реабілітаційного центру як відкритої інноваційної інституції: монографія. Запоріжжя: Видавництво Хортицького Національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру, 2013. 512с.
53. Обухівська А. Г., Ілляшенко Т., Жук Т. Психологу про дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі: посібник. Київ: Редакція загальнопедагогічних газет, 2012. 126 с
54. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с. 30.
55. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. Київ : Вид-во ФОП Симоненко О.І., 2018. 250 с.
56. Основи діагностичної діяльності корекційного педагога в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку [Текст]: метод. реком. / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко, Н. А. Ярмола; Ін-т спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ : Симоненко О. І., 2019. 92 с.
57. Основи етики спілкування з особами з інвалідністю : навч.-метод. посібник / за ред. В. М. Синьова. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 150 с.

58. Основи спеціальної дидактики / за ред. доктора пед. наук, професора І.Г. Єременка. К.: Рад. школа, 1986. 200 с.
59. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С.Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За ред.: О. Чеботарьової. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.
60. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку: наук.-метод. посіб. / За ред. Литовченко С.В. Київ : Педагогічна думка, 2011. 128 с.
61. Островська К. О. Загальні розлади розвитку: проблеми психологічної допомоги. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 422 с.
62. Островська К. О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом: монографія. Львів: Тріада плюс, 2012.
63. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
64. Прохоренко Л. І. Психологія саморегуляції школярів із затримкою психічного розвитку: монографія. Чернівці: Букрек, 2016.
65. Психологічний супровід інклюзивної освіти: Підручник / [Колектив авторів; за заг. ред. Т.О.Докучиної]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.
66. Психологія розумово відсталої дитини: підруч. / В.М. Синьов, М.П. Матвєєва, О.П. Хохліна. К.: Знання, 2008. 359 с.
67. Рельєфно-крапкове письмо. Шрифт Л. Брайля: для студентів вищих навчальних закладів. -3-тє вид., перероб. і доп. Київ, 2019. 332 с.
68. Руденко Л. М. Особливості агресивної поведінки розумово відсталих дітей : монографія. Київ: Вид-во Нац. пед. ун-ту імені МП Драгоманова, 2013.
69. Сасіна І. О., Гребенюк Т. М., Свет Є. О., Костенко Т. М., Лукасевич І. І. Основи реабілітації людей з порушеннями зору : навч.-метод. Посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2025. 168 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/48314>
70. Синьов В. М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. К.: «МП Леся», 2010. 779 с.
71. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. К. : Знання, 2008. 359 с.
72. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка :підручник. К. : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. Ч. І. 238 с.
73. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. К. : Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2009. Ч. ІІ. 224 с.
74. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. 442 с.
75. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей : навч. посібник. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 210 с.

76. Синьова Є. П. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник. К. : Знання, 2008. 365 с.
77. Синьова Є. П., Федоренко С. В. Тифлопедагогіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2009. 325 с.
78. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії / Укл. В. В.Тищенко, Є. Ю. Линдіна. Київ : «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.
79. Соколова Г. Б. Психологічний супровід школярів із синдромом Дауна: монографія. Чернівці: Букрек, 2018.
80. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
81. Стадненко Н. М., Ілляшенко Т. Д., Борщевська Л. В., Обухівська А. Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та страших дошкільників. Кам'янець- Подільський : Вид-во «Абетка», 1998. 144 с.
82. Супрун М. О. Корекційне виховання учнів допоміжної школи засобами учнівського самоврядування : монографія. Київ : МП «Леся», 2009. 212 с.
83. Таранченко О. М. Розвиток системи освіти осіб з порушеннями слуху в контексті поступу вітчизняної науки та практики: монографія. Київ : О.Т. Ростунов, 2013. 483 с.
84. Тарасун В. Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання: діагностика і формування (нейропсихологічний супровід). Київ, 2008. 298 с.
85. Тищенко В. В., Рібцун Ю. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам. К.: Літера ЛТД, 2006. 128 с.
86. Федоренко С. В. Навчання і виховання дітей з порушеннями зору в Україні: історія і сьогодення : монографія. Запоріжжя : вид-во Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру, 2012. 304 с.
87. Федоренко С. В. Становлення та розвиток вітчизняної тифлопедагогіки: дис... докт. пед. наук : 13.00.03 – корекційна педагогіка. К., 2012. 455 с.
88. Федоренко С.В. Тифлодидактика: навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.
89. Федорченко Т., Потапова О. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей. Запоріжжя : ТанDEM, 2008. 236 с.
90. Хащак О. Креативні шляхи апробації нового змісту корекційної освіти та впровадження здоров'язберігаючих педагогічних технологій. Теорія і практика тифлопедагогіки. Інформаційний бюлетень. 2009. № 3. С. 38-40.
91. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів із вадами розумового розвитку. К.: Пед. думка, 2000. 286 с.
92. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. К.: КНТ, 2006. 360 с.
93. Чеботарьова О. В. Індивідуальне навчання дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. Київ : «Літо», 2007. 167 с.
94. Чередніченко Н. В. Спеціальна методика початкового навчання

української мови. Київ : «Слово», 2012.

95. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Навчально-методичний посібник (курс лекцій). / Н.В. Чередніченко. К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 208 с.

96. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології : монографія. Київ : МП «Леся», 2009. 483 с.

97. Шевцов А. Г., Романенко О. В., Ханзерук Л. О., Чеботарьова О. В. Сім'я і дитина в умовах інклюзивної освіти. Методичні поради батькам щодо сімейного супроводу навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посібник заг. наук. ред. А. Г. Шевцова. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 112 с.

98. Шевцов А.Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я : монографія. К. : НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. 240 с.

99. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології: монографія. К. : МП «Леся», 2009. 483 с.

100. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене і доповнене / За ред. М.К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 672 с.

101. Шульженко Д. І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

102. Шульженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: Монографія. К.: Д. М. Кейдун, 2009. 385с.

103. Шульженко Д. І., Андрєєва Н. С. Корекційний розвиток аутичної дитини: (книга для батьків та педагогів). Київ: Д. М. Кейдун, 2011. 344 с.

104. Шульженко Д.І. Освітньо-психологічна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом: монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, вид-во Хортицької національної академії, 2017. 444 с.

105. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей : монографія. К., 2009. 385 с.

106. Ярмаченко Микола Дмитрович та розвиток української сурдопедагогіки: монографія / за ред. Л.І. Фомічової. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 172 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання вступника за відповідями на питання білету здійснюються за 100-бальною шкалою.

Бали	Критерії оцінювання відповіді на запитання
100	Вступник дав повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питань білету; продемонстрував вільне володіння понятійно-термінологічним апаратом зі спеціальної педагогіки, виявив широку обізнаність із літературними джерелами з проблем спеціальної освіти, показав уміння аргументувати власну позицію щодо шляхів вирішення проблем спеціальної освіти
80	Вступник дав правильну і вичерпну відповідь на запитання білету, продемонстрував володіння понятійно-термінологічним апаратом зі спеціальної педагогіки; виявив обізнаність із літературними джерелами щодо окремого кола проблем спеціальної освіти (зокрема лише окремих груп дітей з особливими освітніми потребами); продемонстрував уміння аргументувати власну позицію.
60	Вступник дав правильну відповідь на запитання, однак допустив помилки у використанні понятійно-термінологічного апарату зі спеціальної педагогіки, продемонстрував поверхову обізнаність з літературними джерелами щодо окремих проблем навчання і виховання дітей з особливими потребами, допустив помилки під час наведення аргументації чи посилення на літературу, що впливає на логіку та висновки під час відповіді.
40	Вступник дав невичерпну відповідь на запитання білету, допустив значимі помилки при аргументуванні та використанні понятійно-термінологічного апарату спеціальної педагогіки; виявив недостатню обізнаність із літературними джерелами з проблем спеціальної освіти; зміст відповіді демонструє незнання вступником необхідного матеріалу для подальшого проведення наукового дослідження в спеціальній освіті.